

Cato

Marcus Porcius Cato var foddur árið 234. f. M. Fadir hans var jadis-
 andi og bjó í smátt einum nál. 20 kilom. fyrir austan Rom; þar fæddist Cato og
 lít heyrði því svættar félaga; en hér aðilleg er Tusculum nefnist. Fyrstodum Cato's
 höfuð engin embætti stöf hlotuast og því síður náð þeirri lígu að verða öflugaraðs
 menn og að hadduast í Rom; en öðru var gornul og Cato hrosaði sér oft af því síðar,
 að fadir hans hefði verið traustur hermáður og að efi hans hefði fengid margar höndur-
 gjafir fyrir fróðilega framgöngu í herum; enda hefðu 5 stríðshostar dröpið undir
 hönum. Öðru höfuð árið áulga varid veltuþandi og verid af riddara stéttinni, en
 hún var ^{not} mostmetna stéttin í Rom og heyrdu húnin ríkari borgarar hanni til.
 Cato var uppalinn að gornlum síð; húsbondinn og hoinilisfóti hans allt, gætt
 að sömu vinnu, boddadi saman, jafnt húsbondur sem hjón og Cato verid að hjálpa
 til við búskipturinn svo hann ydi gödur svættabóndi.

Að brennildögum ^{Cato's} sat Hannibal inn í Spánu og fætti Cato því gott tóki fyrir til að fara sig í
 herum; enda var hann að sínu 17 ára or hann fór fyrstu herferð sína, áhröppa. árið 217;
 jafnvel hóttu þeir að aldri hefði hann náð því að verða elspýðustjóri og í loki stríðsins
 var hann orðinn lídsforingi. Yfir máður hans í þeim tímum var hinn alkrumi,
 gamli dundari Fabius Maximus, en þótt heffara vori var hann fátinn einu
 borti herstjóri þeirra tíma.

Cato var ekki einungis hermáður; hann tók nikkinn státt í svættar stjórna málu
 hanna fyrir, þegar hann var hanna og höfuð þessi hóm verður svættar félög mikið
 fjálsæði, þau völdu sína eigin embættismenn, sem jafnvel sánu língorluma
 hveit í sínu svætt. En língorluma í Rom var gornul og málforflun munulög;
 var þó alsiða, að húnin efndu borgarar hjálpaðu húnun fátökum og nágrönnum.

um sínum ofklunningsnum við málforþema og var Cato einn meðal
 þeirra, sem dreyfjastir þóttu til slíks hluta; þessi handhærdi ^{og blá eyði} mjótti
 var þriggja stóður mótstöðumáður, áleitinn og elstu máður og í
 áleitni vegna skarpþyrpa atþygnar sína, ráðvæðni og rættvísni, þóttu
 til þess að velja atþygli jamaðs aðalmanns eins. er Valerius Flaccus hóf
 í þessum óþeirralegu hafi láðinu Cato's of fötu hann hann á sér og þom
 honnum til að selja um embætti í Róm. Því at þeim Flaccus var
 Cato þó sinu hástóla galdkeri í Róm að eins þráttum að aldri (204), þóttu
 var að vísu eitt lítil veldi á embætti, en gegnnum það lá þó líðin
 upp í öldungaríðid og þangað eftir; Flaccus að Róm Cato um sínum
 og það tóti st.

Gjaldkerastéda Cato's varð orðin til þess að hann hafi á öfing.
 um sínum P. Africanus Scipio, sem þá sat um Cibilicy til þom
 háda á í Afríku og var Cato sendur honnum sem ræðing, of þom
 eða bóvari og varð Cato þá þess fjóth vís, að Scipio var eyðstun segg
 hinni móti, sem eyddi fjárumumum ríkisins í mestu óhöfi og súðli og
 þóttu Cato sýndi honnum fram á þóttu, brátt Scipio höidur við og ræð
 af höndum sér. Þó Cato þá ofur til Rómaborgar og í samræði við um
 sínum og velmáara Fabius Maximus hórdi hann Scipio. En eftir
 var gjótt úr þessu, því hann sótti í málinu sýndi, að Scipio hóf
 háldid líd sítt vel og stóti sparad við það málinu.

Þú hafi hvers veyttinu ádra fyrir Cato: Árið 199 er hann orðinn lofþ
 máður í Róm, 198 löngstjóri og lét hann þá yfirstjórn alla í Sardiníu og
 heilladi mjóttileia komur með framkoma síni allri, því hann léfði

einfoldu lífi og með látláusri niðurgangi. Þóger hann fundaði þó um laubid,
 þó hann stóki í vagni, heldur fór niðandi og hafði aðeins einu þjón í fylgd
 með sér, sem hann lét vera dóttur þeirra, þá ein fót og hlautballa. Hann kraf-
 isti einstakis annars af þeim en þess sem rétt var, en þeim drúgdi heldur
 ekki að hafa í móti neinum sem hann fyrir stípaði eða að maldú í móim.
 Þessu voru þeir óvannir og fóru með þeim huffaugum af þessum.

Árið 195 var Cato orðinn ræðismaður og þótt þetta vori eitt af hinum
 öðstu embættum Rómverja, var honum andvætt að ná þess. Starfssemi
 sína ræddi hann að mótlu í Spáni. Rómverjar höfðu rættid Kartagóborgar
 manni í burtu af Spáni og við frídansamningana að öðrum þingverk-
 stráðum loknum, hlotid yfir ræðin þar í landi. Þetta var ástid af-
 faku fyrir Rómverja og félt Cato að þessu í þess. Ræðid og þjódin
 í Kvistringi, í mörgum þjódflotnum, sem hver hafði sitt mál og
 sidu, andu séfellt rígríldi millum þessra inn bryðis og van og
 allstoviar uppi vöðslu stöngur var daflof brand þar í landi. Þeir réðust
 hver í anna og undu eila yfirráðnum Rómverja og ástændid var líd hæfily-
 asta þóger Cato kom þangad og tók að stakku leiknum. Hann hann frídi
 á síni hvarjum landi hluta og fóru í annars til að laga ástændid þar,
 vortu þeir sem fríðin höfðu samid ódara binnir að kenna öllu í
 bál og brand aftur. Vard þá Cato nój bódid: Hann tók vagninn og þeim
 svo þeir gótu ekki ber ist, en svo natti gælt þeim þetta, að þeir
 þóldu ekki sléti sníán og fyrirforu sér þess undnum samau. Soona varu
 þeim erj unnar og illlyndid orðid samþróid og eðli lof.
 Cato lét sífo varnarvirki þessu til grunna og réid sjálfur með þess

hann var öyfirvinnanlogur af hann var sötur ud framau; en
 Rómverjar kunnun söguma af Herodes, hvernig hann í sinum
 sína ^{gaf} smieth fram hjá samsternar fylkingu með því ad senda mæm
 smia yopá fjallid eftir niðum gangstiq soo ad þeir komust
 affan ad Leonidas of herfylkingu hans som höfdu tölki stöð.
 sína nðan. í einstiginu. Þetta hlutverð felst ni Cato is aut
 nottkann ulvöldum hermönnum er honum fylgdu. Ad vinn
 viltust þeir í fjallinu um nottkinn, en fólot þó um síðis ad
 finna einstigid of komast affan ad óvinnu sinum of þannig
 leida orustana til lykta, því þogar her Antiochosar sán ad þeir voru
 þannig stágangur of steornir niður eius of fé, flýdu þeir ~~um~~
 sem gátu í mostu óriðu of höfdu allri mótstöðu.

Þessi herferð Catos til Grikkland umm hafa verid síðasta
 þátttaka hans í stjórjóðlunum, því mosta ár var herstjórnin
 móti Antiochosari falin Scipio of Publiscii boóður hans, þinnim
 gamla óvin Catos of þeim vildi hann vitanlopa eldri vera
 mudiingefum. Þad sem hann átti eftir of afi sinni ólifud
 var athafnasóm stóridja heimo ferðir: Hann var kappsamur
 félagi ódunyarádnis, hjálpsamur málafletungs mædur of lind-
 beinandi vinnu margu vid dóm stolana eius of þá er hann höfti
 slétt stöf í handi áður fyrrum midan hann var ungur of á bofsi aldris.
 En hann var einnig off ákórandi, hvordt sem hann sá ad einhver
 hefði gjött sig sekkum um af brot gozn þagomnum þjóðarinnar of
 velferid ríkisins. Sjálfur vand hann einnig fyrir ákórnum, en ívalk

slapp hann undan dæmi, því í eigin sötum sem annars var
 málforsta hans höfðost og samforandi, enda málstædur hans
 sjálfs a. m. k. góður. Þáfu vel: 80. aldurs-ári hans varð hann
 þverja sjálfan sig frammi fyrir dóm stólmanna og 85 áru eða árið
 149 hæld hann hödu gegn rómverðum herstjórn, sem móti
 lands-löjnu og rétti hafi brytjad undan óvini sína og notuð
 áður ekki hann því léni að þagru að gelta sjálfur fyrir Scipio,
 hinna gamla óvini sínum og stóli, með ákæru í höndum
 honum og Ruscus bróður hans fyrir það, að þeir höfðu drýgð
 undir sig herföng allt vitkil, er þeim hlöfnuðust í orustunni
 við Oculiforos: Ruscus var dæmdur, en Publius Scipio, óvinur
 Cato's, virðist hafa sloppað við dóm, en hann þóttist svo nögruð
 að hann fór úr Rómaborg og endaði ofidoga sína að fri vild síni
 í landflotta. Ad vísu var Cato ekki ákærandi hans, en hann
 aðstodadi ákærandur hans af öllum niðri og kom þar fram
 stórlýndi hans og afþvöðamennska, enda hefði Scipio
 verið búinn að lauspreyfa hann svo, að hann gæf ekki
 fyrirspid honum það. Ósetting spárlýndi ^{vorum} og fylgijstær
 flestra niðri manna í þeim tínum og þóttu þess ekki að
 vanta að hann hafi fandi varhæta af þeim.
 Cato var búdassonur, alinn upp við óbreytt kjór; hann hefti
 með dugandi og horku rútt sjálfum sér brant og var því ekki
 við eina fjölmörgu feldur; þess vegna var það, að ýmsi niðri
 af öðri stéttum litu hornanga hit hris nýja manns, sem

hafði rétt sér ím verkabring þeirra. En Cato lét það
 ekki í sig fá. Þótt hann mætti kaulda slétra manna og hann
 var stóli gefinn fyrir að stinga niðgunnum í vasana. Saga ein,
 en sögð um hann, sem lýsir innviði hans vel: Hann mætti
 einhverju sinni ungum manni, sem hafði fengið óvin fæður
 síns dómdu. Cato gætti til hans, óstæði honum til hæn-
 ingju og sagði: „Þetta eru hin einu og réttu laun sem sonur
 gefur veitt ^{forældrum} fæður sínum dæmum, að koma út fátum í óvini
^{þeirra} hans og gera hann ærslausan — það er mittu betra en
 þó slátráð vori laubi og þri færnáð í gróf foreldra sína.“

Óvinátta, ^{og óvild} aðalsmannanna í garð Catos var einnig risin
 af því, að hann hélt fast við gamlar vængur Rómverja,
 en margir hinna tíunustu aðalsmannanna vildu leggja
 þor að miklu leyti niður og voru orðnir trúfuglir og
 bótmanntum Gríkkja, listum þeirra og lífnaðarháttum.

Rómverjar höfðu um langan aldur sótt margt og miklid
 til Gríkkja. Ótrifin kornu frá kóris hlíðum, norðan
 frá Etrúríu, sem Gaislíus var troðfyllt var af grískri
 handlida og listum, en að sumum kornu ótrifin frá
 Gríkkjum sem bjuggu kringum Trajalsflóann. Frá
 Etrúríu fengu Rómverjar hinsar fyrstu stundgodamyndi
 sínar, gjörðar eftir grískum fyrirmyndum og af þeim lóðu
 þeir grísku byggingarlist. En frá Gríkkum er bjuggu í
 Sudav. Ítalíu fengu þeir hin miklu vefræðisöfn og lóþungu.

Gjensin gíftu þeir gúðis voru dýrtaðir í Rómaborg ^{og þeir} ~~Rómaborg~~
 lóðu Rómverjar offergerðir að háttum Gíftu þeir. ~~Rómaborg~~
 einsteypnum og smúðir þeir i stóla hjó Gíftu þeir og Kunn-
 áttu þeirra og smílli í þeim gránum var milt. Þrátt fyrir
 þetta héldu Rómverjar fast við daglega sínu sínu og Gíftu þeir
 að sínu. Þeir lifðu vel ^{áttu góða hlaga} og ~~þeir lifðu vel~~ og ~~þeir lifðu vel~~ og ~~þeir lifðu vel~~
 og af eigin afvinnu lauds síns; hús mórinn og amóttin
 matreiddu í senn einingu og morn voruðum að leggja
 miltid í innan hús straut og útbínað. Lísta verks (mynda-
 styttu og málverks) voru gjaldgof í eignum einstaklinga manna
 og hús gógn án allrar lístra manna leguðar eða strauts.
 Rómverjar gíftu með öllum þeirra myndum og útflyðir
 hafa aldrei síð fótstú í Rómaborg. Rómversta alþýða og
 jafuvel þótt héldu manna voru, Kunnur hvortu að lesa sta-
 fala gíftu og gíftu þeir bótmenntu eða aðalrik þeirra þá
 etli í Rómaborg, jafuvel etli í þjóðingum.
 Þetta bréfið er munda 3. öld f. Kr. þeir þá fluttu
 miltid af lísta verki Gíftu þeir til Rómaborgar frá Súdun-
 Tíalín og Síttiley og voru þá að mestu leyfi ágóða minni,
 og miltu þeir en þeir senn Rómverjar hófu áður sed.
 Þá fóru og Gíftu þeir að voru Kunnur sínu til Rómaborgar
 bódi til þess að lora latínu og þýða gíftu þeir bétur, þ. á. m.
 Odysseus drápu Hómars, sorgar líti Gíftu þeir og þeir
 sjónlíti í ljóðum. Vid háðidatíð líti manni m

ýms heitir í latínstöfum þýðingum Jafnvel á meðan Cato
 lifði, þýgdu Rómverjar sjálfir á því að líkja eftir grístum
 stáldstapi og miltelskattar máður einu, Fabius Piotor,
 samdi sögu Rómverja í grístu máli. Rómverðir mig-
 menni tóku nú að eora grístu svo, að þeir gátu bori
 stíllid málid og talad það.

En þetta vildi mönnum ekki, því kunningsþápur
 Rómverja við Gríkji völd til þess, að þeir vildu taka upp
 lífnaðarháttu þeirra og ýmsa sína. Þá vildu menn lífa
 síðmannlogar en áður, þeir vildu veggfóðra herbergi sín
 með manna og hafa grístar myndastytturn og málverk
 í stofum sínum. Húsgögn áttu að vera í listrum formi,
 greypt silfri og júláberni. Sjálfsagt þótti nú að dréttu
 úr grístum silfurteiknum og borða af silfurdiotnum.
 Konur streyttu sig marglítafum fötum með grístum
 gulldjásum. Men lítu sér nú ekki vögja í talstær matar
 eða dryktur; það var frá sjálfsagt að flytja sem most af
 grístum matvörum og selgöti ínu í landid. Matargerðin
 gamla var nú gægin úr nið og grístra matreidtumum,
 sem vel voru heima í erlendum sínum voru nú þengur
 til þess að vinna sléts og þvítéts stöf. Þrúlar og auðbóttir
 þurftu nú ekki að vera til neins gagns í heimilum,
 heldur til lægra styttingar og stremmanar, og þá mun-
 fram allt fallegar og vel að sér í ýmsum listum

svo þor gætu stæmt folki með söng, þellijum og dansi.
 Þjáðarhrering þessi var í sjálfu sér ofur edlileg og
 jafnvel óumflýjanleg. Rómaborg var sem sé. að
 verða að höfuðborg heimsins. Afurdir margra annars
 lauda streyndu þangað eins og vonta mátti, því þótt
 Austurlandin, sérstaklega Gríðilandal, sem jafnan stóð
 þeki fransar en Róm, badi í andlegum og líkamlegum
 menningu, í listum, í bókmenntum og kerkerislegum
 lífráðarháttum, þá var ekki nema edlilegt, að Róm-
 verjar vildu taka þetta allt eftir þeim og því samgjarnari
 var þetta, þar sem fjöldi heldri manna hömuli höfðu
 yfir miðlu ríkidæmi og andefnum að háða og gátu því
 látið eftir sér að lifa Kóstráðarsönnu lífi. En þetta
 höfuð samst. flest, eins og annað, sína stugga hlíðar:
 Rómverjar, steyntrað Gríðilja á höfsemi og fequð þeirni
 sem þeir höfðu vrunzt við til að njóta góða lífsins,
 þeir midu óhöfinu, ofátinu, svaltinu og drygðinu -
 fjösinu að bráð. Hinir nýja lífarnistottir þeirra
 midu einnig þungir á ríkissjóðnum. Herstjóran
 þeirra og landstjóran með fylgdarlífi þeirra állu, höfðust
 þess, stóðu sínu vegna, að þeir gætu haldið eig ríkismannlega
 erlendis og heima fyrir og allt var það í Kóstráð ríkis-
 sjóðsins og miðid fé. Þegar Sólsio var í Sýrakkusu á
 Síkelag, hladdist hann guíðum fatuadi og lífdi síns

og hann hefur gefið samkvæmt gættinu lífuávarnarráttinn, en þess þó að viðhafja sparsæmi þeirra og kunnáttu í því að lífa lífinu sínu og Gríttu alment voru vanir að gera, heldur í alls Kúrar óhöfi, sem jafnvel tóts óhöfi Þóru voru sjálfa fram, en þetta kvíðadi ríkið stöfje og lídu íbúar skattlandanna og heragim óhöfilsa mikið illt undan öllu því framferði.

Þessir dýru og óhöfssönu lífuávarnarráttinn undan svo til þess, að margir tímverstar höfðingjar drögu stöfje með valdi frá íbúum. skattlandanna, ríkingis býjandi og vandi að reglugerðis áfjár og gættisráðum Þóru voru óþolandi.

Mittilmanni tímverstaráttisins áttu hér þó ekki allir óstíðil mál í þessum efnum: Þeir stíffust í tvo flokki. Föðrum þeirra voru ákafir aðdáendur Gríttu, þ. e. m. Scipio, eftir þá hann og Quintus Flaminius, Siquo ogari Makedonim og fælsishefja Gríttu, ásamt fleirum mittilmönnum. Aftur í móti hélt þeim gandi Fabius Maximus og Valerius Flaccus, verndari Catos, fast við hina górnú tímver í þess lífemishefja og hallaðist Cato nið og að þeim. Á þessum hátt mynduðust tvær andstodir flokka, er sífellt lágu í ildsilinu víð allar Kúringar og framkvæmdir í öldungaráðinu, en sjaldan reyndi þó svo í aflrann þeirra eins og árið 184. Þá er Kjósar stýrði ^{dómara (Censurer)} öldungaráðmanni: Þóru þá á.

Blutveik þeirra var - en þeir voru jafnan tvöir - að taka munnstíð í mans-torgum og aðgerina borgaranna í skiffa þeim í deildu, eftir því átti svo að ákveða þeim skattinn og herþjónustuna í gjöra þá reka, en framíð höfðu einhver afbrót, ía lífad ósömásanalýs lífi.

Vjafuvel fjótt staki vandadi það við tíu borgaralegu höfningar(tig)
 þeir áttu að uppluta ríkis kalyunnun, stjórna stéttlöndumunum,
 halda undirboðs þing um stjórnaðs fólksins, vega gjörðinnar,
 vatasleiddtummar os. frv. Þeir voru kosnir 5. hvert ár og í
 fyrstu stétti árið 443 f. Kr. Í fyrstu var til þess attast, að til
 þessara miðilvögu embætta - sem voru einna mest virka
 og ~~stær~~ ódötu embætti in Róm á þeim tímum - voru jafnan
 valdir menn in adalmannastéttinni. Þeir undu að vera
 í eitt sáttir um hvert það mál er gildi stýldi kafa,
 en þeim mátti afgjá; þó gátu næst dómara, fæst in
 gildi dómra, alvandan og in stundir hinni frjófrum, þá
 og þjóðin síðan órýtt þá, með því að endur kjósa þá
 sem frá áttu að fara. - Einu málum þeim. Þó þóttu
 manna í slíkri stöðu var Cato gamli, enda fætt ham
 auk nafnið Censorius, að adti dómur; ham var einj
 hardur gagn allum eyðstu- og lauslatis-veggjum í
 fjármálum, en framúr stárandi réttlætur maður. -

Þessir voru höfðar m. a. um sjón nív síðverdis á staudum
 landum. Efdi einhverjum manni það á, að gjöra sig seltan
 einhverju því er neid í veig, við velsomi borgaranna, t. d.
 óstéttis, óroglu í embættisforstun, allum vorum os. frv.
 gátu þeir rétt þá in stöðu sinni, aldungra dældum, með ^{afuoxe} dæra
 stéttinni, ef þeir höfðu stétt embætti á handi og fætt af þessum
 kosningarettinum og því umlítt, þótt almanni borgarar vdi.

Það var einmitt þetta ár (184) að mestri fjöldi; háttsettra Rómverja
 sött, fast á með að komast í ^{lómara skóli} ~~atdungerndid~~, meðal þeirra þeir
 Scipionar (himnfrógi Scipio var þá dandur) svo og Fulvius Nobilior,
 (sá er hefur hétolin) og voru þeir allir ástafir vinnu Gríðleija; en
 flótti þeirra er hieldur fastast á öllu því er laut að gómlum síðum
 og verjum Rómverja, var Cató og vinnur hans, Valerius Flaccus.
 Evinn er að mótstöðumannum Cató's gæddu allt sein þeir gátu til þess
 að koma í vög fyrir að hann yrði Kosinn; þeir vissu, hvern þeir
 áttu von á, og stópldi þá áttli háfa grunnad það, þá sá ^{Cató} ~~þeir~~ um að
 þeir fengju að vita það. Hann lýsti því beinlínis yfir, að það sein
 fjóðinni voru ein fyrir öllu, voru það, að hveissu almennilega til
 of þess vegna voru þeim ein að leita í sínu eplið og ljósa hann sjálfan
 þótt þeim þótti hann handur, því það vissu þeir að hann var of
 of nokkur meining voru í þessu öllu, þá yndu þeir að ljósa.
 vinnu hans og samherja Valerius Flaccus; hær dygdi ekkert Kala,
 þó ella voru fjóðin tortínd með öllu, enda hefðu mótstöðu-
 mannum sínum sýnt það, hveissu ósáðvondlega þeir hefðu fandi.
 með völdum áður: Þó að réttis fjóðinni í há laun, bitlinga of
 mistur, enni mistilýgn Kinnid til leidar, þóðid laj og reglur fjóðar
 vinnu undir fötum sér, ofþótt satlausa manni, að einn of því að þeir
 voru áttli samflottsmanum þeirra og ein voru að því Kinnid, að aðer
 fjóðin, Gríðlejar og Kartagóborgarmannu gætu lagt laund under
 sig og steypt hinni völduga ríki Rómverjanna með Koll.
 Rómverjan voru svo lán samir, að freyða Cató; þeir kusu

hann og sambræjur hans Valerius Flaccus í dómarsætin þaðan.
 Eignin var engin veigð sýnd: Töldungo ríðsmóttinn var
 steypt af stóli, þar í málal mig háttsetlunn manni, Quincti-
 usi Flaminiusi, sem áður hafði verið kæðismáður og ætí-
 þess var bróðir Flaminiusar þess er vann Makedoníu, en
 þessi máður hafði sjálfur gerst bóddull í heimboði sínu,
 er hann hélt vildar vinnu sínum og sér og þeim til
 guds bóta og án egiu helid af lífi sáplausan manna.
 Annar háttsetlun Rómverji felað handorda á minningu
 fyrir það að kysse konu sína að upplóminni dóttur
 þeirra á sjá audi. ^{alla} Stant þessi, stóran klóði Hvarna, lýru
 vagna og djásar öll, lét Cato leggja tilfalldan stætt
 og einnig hófomunni alla og síðast ann eldri sigt þristan
 klóðskurid og tígla, sem hann hatadi of álta hjarta.
 Allar ríðisfélur voru leigdan fyrir miðri fé, og vinnu
 öll í ríðisins þarfir leigdan lágu verði. Þeigi mætur þessir
 og leigulíðan klóðin þetta andvitad fyrir öldungatíðum
 og það ónýtti samningna, en Cato og Flaccus mættadi
 þeim að gera nokkurh þad: þessi fríandi þoga þau voru
 boðni upp aftur. Þannig sýndu þessir niðla manni og
 mannesinn, að eldri er ávallt hótugt að fella í ósoman-
 nu með siltíðisáttum.

En þeim voru eldri að gjörðalausis til mið bóta:
 Stórbýggingar húsi af annari voru reistar, so þessi

alla borgina, þar sem þær voru stótri áður, voru lagð, Vegir
og býr byggdir og endurbættir, á borgum var reist hátt ein
míli (13 verslun) þar sem borgarfélag gátu haft vinstuþétt
sín nuddi húsfræði, þvegiu sem viddaði.

Þegar Cato var Konungur nuddi áttótt, gafst hannum þóttur
á að berjja í Gríttlínum, óvinnu sínum. Það yrði aflanga-
miál að segja frá því. En í deitun þessum bar svo við að Öldungu-
háðið í Róm stígaði gerðandi, er dæmdu Áþennuborg í 2 1/2 míli.
Þvítt sett. Þetta gátu Áþennuborgarmenn stótri greitt og sendu þvítt
sendin efnd notkara til Rómaborgar til að leiða um niðurförum
í stóttinu. Sendin efndin voru 3 frógi húsfræði, w, helgfu
manna mestmattum stóttanna í Áþennu. Þeir dvaldu um títtu
í Róm og fóru að halda þar fyrirtættu við míttu aðsóttu ungra,
þíttu Rómverja. Sérstaklega var einu sendimanna Hannsætt,
vel máttíttu og hrítt hann mjótt á húsfræði.

Cato gannli það sér hljótt á Öldungu hátt fundi og vóttu af-
þíttu manni. í þvítt, að það vóttu segid að vóttu að haldu þessum
sendimanninum svoa lengi að heimann frá sér; það vóttu nand-
segid og að segid þá sem fyrst, svo þeir gátu áttinnst heim
til sín og þáttu Konungur sínar og þráttu og íttuþíttu
í Róm hefði annað þarfaru að gera en að. Cato þóttu hanga yttu
þáttu og hlúttu á „Stóttu“ í þáttu; hannum vóttu utt að
hlúttu á fyrirtættu laga lands sínar sjáttu og yttu vóttu
eittu og vóttu hefði vóttu til um unga Rómverja áttu.

Öldungar ræddid for eftir bræðingum Cato's, sendi
grístan sendimennina heim og láttu aði seldu þora úr
2 1/2 milj. nider í adinn 1/2 milj. Króna.

Éi síðustu efiárum sínum vann Cato ad því of
alefli ad yfir lýsi með Karthago borg. Í hollu þins
annars þinn verks stríðs, misti boogin allar nýlendur sínar
ut an Afríku og Trasinissa. Á þá meðin þinn ungu var
ordungur Skypri nauður hannar, samt rétti þinn fljótt og
vel við offer.

Skínum eftir 100 feth Cato loki fori til ad þeim -
seldu borgina og straut þorum þá heldur en etla
stólk's bringu er hann sá velmegnu þennar og valdi
hann flýtti sí þeim heim með þá fast á þvæðum þværi -
okla í huga ad ræða nider lögum þennar og jafna þann
við jörðu, soo þinn stodi etli í vopi þværi velgengni
Rómaborgar.

Þinn hafi jafnan veind sagt um Cato - og er þad þennar -
frógt - ad þann hafi aldrei haldid soo ræðna í
öldungar ræðinu, ad þann hafi etli endad þann með
þí þessum ordum:

"Hæð sam öðru líður" - þad var sama hevd. mal efin
þad var, sam um var rott - "þá h eld og þværi þværi,
ad Karthago borg verður ad eydileggja."
þværi þværi mototöðu Scipio og flottstemma þann?

Horn Cato fór til leidar, að öldungum áttið vandfresum með-
 málk, en eyðilöggingu Harbago'borgar andnaðist Cato
 eldri á sjó, fór hann dó sama árið sein þeirri
 þeirri verða stríðid byrjandi, árið 149, 83 ára að aldri.

Cato var með réttu nefndur hinn síðasti Rómverji. s. e. sá, en bar
 af öllum þeim, en fylgdu síðum og umgungu hinni gamla Rómverja. — Þetta hefi
 minnir verid sagt um sonar sonar son hans Cato hinn yngri (95-46 f. Kr.) en þá er hann.

Cato eldri er hinn eini maður frá þeim tímum er notkud hvad ad, sam man
 vita notkud um með vissu, fór hann stríðid miltid um sig og samtid sinn
 þad er sagt um Cato, ad hann hefi haft þá meglu, ad losa sig við hvem þann þerel
 sinn, sama aldradur var ordinn ad a eldri gat umid fyrir sér, og þetta mátti, di
 hann sagdi sinum ad gera. Hann hefi sjálfur sagt frá því, ad hann hefi selt
 stríðshest sinn á Spáni, sam vorid hafdi hann ^{áinu} ~~atta~~ herferdum hans þar, svo
 hann þyrfti eldri ad gjöra ríktinu ríktirum fyrir þangjaldi hans til Helius.

Vid kaup á jafuvel samu vogi logasta hlut, s þvíd; Cato ávallt um gagn
 þad er hann mátti af honum kafa, en gagnid máladi hann við þad, hvær virdi
 hluturinn vdi, máladur við þarínga. Hvad til þingum hans á þessum efri
 leid, hefi enga þydingu fyrir Cato. Ninn gríski ritliof. Plutark sagir,
 ad Grískur hefi haft gagn stóðar stóðar og vordin á, ad þegar á þessum
 manni ^{þyðna} jómfrú bíd (Parthenon) ída musteind nilla (447-434) sam var Tometa
 löng þyð 3i metur í breidd, hefi þeir ^{elld} málðyr þau, en duglögust i eyðdust við ad
 draga stóðana til byggjarinnu, njóta af langrar hvíldar, enda hefi eitth
 þeirri notad hvíldartusa sinn til þess ad halda í þriugum musteind sér
 til stamhusa og hvatringar áðrum málðyrum er við vinnu me vörug og

var það alla afi þess síðan alid í ríkisins höfðad. Þrudann Cato's
 voru rómverskari, en etli gríðar. Cato var etli einungis sparsamur
 í eigin fé heldur og engu síður í ríkisins. Grikkir í litu að ríkið vori
 mjóllkurkups þeirra; þeir höfðu bómblinis á nozzin af þeir, að draga sér
 fé úr ríkisjóði á allar laundi. Á hinum þóðin og jórnla dögum Róm.
 litu þeir á hagnunni ríkisins sem sína eigin. Hvorttoggjo var þeim rítt og
 híd samna. Þeir þjófnu ríkinn eins og sonur fædur sínnu, en etli eins og
 fjórell húsbónda sínnu. Þessi stóðinn var að taka bræfingum til þins
 vuru mital Róm. madau Cato lifdi: það var þá þógar ordinn ávama-
 brágu þeirri, að andga sig á ríkisins höfðad og þetta gaf hann etli þóð,
 þessvegna var hann ávalt á öndverðum með við ömru stjórnaöld laundis
 Hann var enginn þógar, ein áridanlega rómverskur Jón þortatísson!

Cato átti konu vel áttada og allvel afuða; hann vilði etli etli kona ríki
 eiga, heldur ^{sinn} eigin húsbónda og þótt hann vori gríðarlitu látið um hvon-
 fólki gefid, var hann gáður eigin mæður. Hann soji, að sá samloggur hönd
 á konu sína óða bór, syndgi gegn heitlag lict annu sjálfum og hann
 gaf etli stéitid samulíð þeirra Sókratesar og Kantíþjar, óða að Sókr-
 tes skapdi þola þeirri svo ríkið sem hann góldi konni. Kona Cato's
 átti einungis að góta bús og barna, en mátti etli vasast í stjórnmálum.
 Hann lét þess off gefid, að það hefði hann helgt að á salla sig fyrir í
 lifinn, að hattu hefði þeir að konni sínni fyrir leyndas máli, að
 hann hefði einu sínni farið sjóveg í stóð þess þá fara land-
 veg og að látið nokkurn dag líða, á þess að gera erfða-
 stera sína og átti hann þar við, að dauðinn hefði alla

ofí hans verid á hálum sér.

Þegar hann eignaðist son, tók hann að sér uppalldi hans með
miltilli umhyggju: Þegar ^{Carnius} móðir hans var að láta það sjúga, stó
hinn var að þvo það og vefja það reifum, gótti Cato þess vandlega að
vera sjálfur við staddur til þess að sjú um að allt þetta fari vel fram.
Hann heudi syni sínum að lesa og skrifa, að slátt með hnefnum,
stáylmasti og stjórta af boða, að synda og ofa hergöngu í hvaða vaddi
sem var. Hann saundi sögu Þomveya handa honum og stóar út bók-
stafi og týmsa hluti svo hann gæti þri bókur og fyrir lott og skilid
það sem hann setti honum fyrir að lesa. Hann lét hann hafa fyrir syni
sinnar um það, hverning hann otti að stjórna bígardi sínum. Þrangurinn
var nijoý vel gædur, en ekki amur eins veltungur sem Karlinn sjálfur,
og þegar Cato sá það, hléfi hann honum fyrir líkamslegri árýrnun.
Hann hefdi miltla ún ogju af þessum eina syni sínum og lét þann
veida þegar hermarm, gífti hann gúðri og líginni Romu, dóttur Emilíusar
Paulus og systur Scipio hins yngri og varð hann lólis meðinnadur í
Þoni, en dó í miklu fódur sínum.

Á hinni Cato var hídusemi og reifa á öllu. Hann var vanur að hampa
ungar ambáttir og ala það upp í sínum andi; hann fór vel með þótt
og ofsjakadi þeim ekki með vinnu, en þótt undu að vera hlýðnar
og aldrei mættu þótt vera idjulausar; þótt áttu að vera ársidaulega
og mættu aldrei hafa málvdi óða fara með flákta tætt. Frá öðru hefdi
Cato variof þri, að setta sig við það þó þralar hans og mi báltti frá ^{Samu máli gærdi um þralar} vidda
matum á hönnduþlega, en þegar hann áttit og hefdi vinnu það heims

hjá sér hardur og strangur. Þári matartilboðningurinn eða framleiðsla
matarinn eðli í góðu lagi fengu þinnir seku þrælur að þenna á sveigju
haus strax að máttedinni lokinni. Þótt þrælur gæddu sig seka í miktla
um gíforsjónum, lét hann eðli drepa þá, fyrren notkustkonan
þrælarettur hafði dæmt þélagu sinn sekan. Hinnusgar sé hann
um, að þrælunum hefur eðli ávallt sem boð saman, eindeigin
þeirra og innilegt samlyndi, áleit hann hettuleft.

Öffurþingi, eðli smá saga sýni hversu hlýðinn og virðingur
átti sér djúgar ratur í heimil: Cato's:

Skonnum öftri að hann misti þorru smá tók hann eina af
ambáttum sínum sér fyrir heitmey og atledi að giftast honni.
Ambáttinni steig þetta nið og lét höfuðs og gærdist hroka full við
heimilisfolkið, en sonur Cato's átti hanna hjá heimum og
þin unga kona hans, sem var af heldri manna stígunu og kunnur
þessu framferdi ambáttarinnar illa. En sonur hans þagdi.

Þá var það einhverjum sinni að ambáttin var eitthvað klaupa-
leg í framkornu sinni að föðgunum báðum viðstöddum og sé
þi: Cato jannli það á sveig sonar síns að þorrun mistlískari.

Cato jannli þagdi einnig, en gifti sig strax einni af dætturum
stjálstöðinga sína, lét að föðast þrælari á eðli stur.

Cato hafði aldrei miltlar áhyggjur úr af húsarstöðum sínum
eða annara. Öffurþingumunum heit hann vitandi í hendi, sem
hvers annar góður húsbondi. Hann gæddi gys að líjótrú og huldur-
vitnum samlauda sinna og samtíðar, en þó ein kunnur að þrostum

Leinu, sem lögðu það fyrir sig að spá eftir því hvernig innviðli offer-
dýranu litu út og stóttuust geta lesid of því ymsar jarðskilum og
fyrirbúdi, hvenær von væri í störyggum, jarðstíðliffum, dregisöttum o.
þömmul. Þetta allt kalladi Cato hegðing og sagdi, að þeir skydu
elsti á það sjálfir.

Einhverntíma kom vinur hans til hans, sem légu frá adur í
spáðörva prestanna og var mjög angurver af því, að mýsnað hefðu
nagad í sundur stígvélis hans og vildi nú víðja Cato að sojju sér
hvers konar jarðskil þetta væri.

„Þetta er enginn fyrirbúndur“, sagdi Cato, „hefðu stígvélis étid mýsnað,
geti maður kallad það fyrirbúnd.“

Þótt fyrir þetta var nú Cato samt hjá fruarfullum sjálfur: Hann
hindreggur, að þogur einhverj fer úr liti, þá sé gott að vitnafa ymistley
stígvélis þ. l. með því að taka flekkadann þeir sér í hönd og
fuglja nokkur ^{Loistím. endil. l. eysu.} orð um leið og þeirinn er borinn yfir lidinn sem
er lagi for.

Skýldu manni nú halda, að Cato hafi ekki verið áminad en þumbaralögur
eintöjningur og stívdusi, högingstogu oflátungur og járnkarl, sem
aldrei hafi stóttlid spangrydi ida boos of vörum, þá er slíkt hin
meðla fjarvæða. Hann var einmitt fundinn, orðþessinn spilagosi,
og spangsamur nánnji séistullögu þogur hann gat viðhaft saraudi
tilsvor sem adra sveid undan. Hann sagdi þ. l. um Rómverja, að
þeir væri einn og Hindumar: Ein og ein kind hefðist skilbert ad,
en þogur for vori í höp samau, rymu þot í höngum höðrum

eitt illt ord um aðra menn og um þá menn, sem Cato átti
 í höggi við í hinum opinberu lífi, mátti elski segja neitt: Það
 mátti elski nefna þá í nafni í samkomum hans, því hann áleit
 að það vörð veizluþjálfi, að hræfa við hugmann hans eða annan
 með því að láta hugann hvarfla til þeirra.

Það er í leturfört eftir Cato sjálfum, hvert álit hann hafði á
 Gæðliðum; hann segir:

"Eg get sagt þér það, Marcus sonur minn, hvað ég hefji lott
 í lifnum: Það er meinstauð að nema augnum yfir tit þeirra,
 Gæðliðum, en staðlegu að lora þau utan bótáar. Eg get sannað,
 að þeir eru óstýrilátir, gjör eyðilagdir menn. Bókun þeirra greit
 um eyðiloggjandi en þó eru lötunar þeirra veiri, því þeir eru
 samseis menn í því að drepa alla sýndeygingja með lyfjum sínum
 og svo setja þeir upp að fú borgum fyrir þetta til þess eiss,
 að menn beri traust til þeirra á eftir og eigi því hogara með
 að drepa fleiri hvent sem þeim gefst fari á því. Fordasta
 lötuna!"

Cato var fylgismáður þeirra, en trú hafði á lötningum þeirra
 er náttúran veitir: Ræðning hans, sem við átti í ^{þessum} ~~þessum~~ sjúk-
 dómnum var Kál, hiltreitz á ýmsa vegu, gróð og jurtir og svo þululestun.

Þriði sínu um sveita Christopimus segir hann þetta m. a. um
 steyldun húsmodurinnar. Hann talar þar við ráðsmanninn,
 þar el sínu og ráðskonan er amb átt, í þessu leid:

"Þú átt að sjá um að ráðskonan ræði allar steyldun línar.

Þá þi þú skóndi þeim þig eignast þana sem eigin þorru, átt
 þú ad halda þig ad henni einni. Húin á ad óttast þig. Sjáðu
 nu ad húin verði eltri glyðgjörv. Húin á ad hafa sem minnst
 móti við allar þorru og nágranna sína. Húin má eltri hleypa
 þeim inn í heimili gyltar og alls eltri inn í sitt eigið heu bergi.
 Húin má eltri fara í nennar veiglu og engin heimtód þiggja.
 Húin má eltri fara gúðunnu offer þyrir þig einn, vana með
 þeim leyfi, því húin verður ad stíla þig, ad offergjörðin á
 ad vera vagna alls heimilisins en eltri einstakra manna.
 Húin verður ad vera þrífir og á ad halda húsgardinum vel sóp-
 adnu og hreinu. Blóðunnu á húin ad halda fagnun og
 hreinu og eldstönni þogðri á tveimur dögum og hvaldi
 áður en húin heitar. Húin 1., 5. og 13 dög tveimur mánaðum
 og á öllum helgidögum á húin ad leggja blóðsúsig á
 hlóðimur. Þess daga á húin ad gera bonni sínar og offra
 heimilisgúðinum offer þó sem ofur heimilisins standa til.
 Húin á ad búa til matinu standa þér og heimilisfólkinu á
 réttum tíma og í haldu lífi. Húin verður ad hafa márg þensu
 og niðir af eggjum, vel byrg og þurkudum ávörðum, ~~þessum~~
~~þessum~~ fyllinum, ríðinum og þeyri þeyrum og þessum í
 sírópi, þringum í höllatum og aldin þurkum. Þetta á
 húin ad hvalda, sínsa og leggja í þakel, svo ad húin
 hefi ávalt nóg og á tveimur tímum ársins sem er. Þess
 ad stunda á öllum fólkinu. Húin verður ad kenna ad fara

vel með mjótt og jóð gýjon." -

1109

Þato segir ennfremur um sveitabóndlausni:

"Hann í að vera duglegur að selja, en ekki að kaupja."

Þato var stærpítur, árvatun, nómur og minnis góður; stóllringur hans var hreinn og nómur og þorinn var léttur um að láta hysanir sínar í ljósi, en hann var tafmarteður: Hann hafði t.d. engan smelta fyrir list og vísindum, aðeins fyrir himn nauðynlega. Hann var framúrskarandi, afkastu samur starfsmáður og aldrei indjlaus. Á hlund var hann í hveðim; framur stíndur og hefningjarn; hann var tryggur vinur, en einn tryggari á vinum, stórkilgur og gláður, en ekki góðlátgur. Hann var frá blautu barns beini varinn við hlýðni og til að sleipa fyrir; ^{hann hafði} ~~þ~~ list búfródi, lojfródi og herfjónuðu; þessvegna var honnum ljósti, að hann væri að vera sjá í að hugsa um orð sín og gjörðir og sleipa sér roglur ekki því. Hann var máður frumsetninganna.

En hvaða fjýðingur hafði svo þessi máður?

Þótt þeir hans gæpi nýjnum síðum og vörnum leiddi ekki til neins.

Hveifingurinn gat hann ekki stóðrad. Hefði hann veind vísinginn en hann var, hefði hann ekki upphætt svo miklann tína og fyrir hafa til árangurslausar en fíðis, enda lá ^{veg} það ekki fyrir ~~hannum~~ ^{hann} og hlund hans að vera við ofávanlega lausn mála.

Samma máli er að segja með riststóð hans. Í þeim efnum reyndi hann að koma í vög fyrir að nómur stórkilmentin yður ekki stólingur gístera bóla munda. Í þessu varam hann einnig fyrir gýg.

En þó er fjöðing lífs hans afar mikils. verð einmitt í þessu vidi. Ef hans hefði ekki nokkið vit, vissi hann um í sáralitum um hinn sama og rétta meðalmann Rómverja, og Róm. sjálfir vissu ^{þá} haldur ekki meira um hann. Cato hefir lýst honum sattu og réttu og þó góti manni spurtt eftir konundum hans mí:

"Hvöð voru forfedur þínir, þeir sem yfir munn Hannibal og stofundu Rómverstra ríkis. Hver stonar menn voru þad?"

Rómverjum munti soara:

"Þad voru menn síns og Cato gamli!"

Þetta getum við líka sagt, en við sötumum þess mýg, að eiga ekki meira af ritum og tæðum Cato's gamla, þó við vinnum munnast löra meira af öllum þeim bókmentum Rómverja, sem mí ein gleyndar og lýndar, en af ritum og tæðum hans, einmitt vagna þess hve þad voru Rómverstar í einu og öllu.

Avesta.

Ávörsta.

Þriarboti, eða hin heilögu rit Persa, var höllud Ávörsta. Hin var nokkru minni eð innihaldi gjöfð en Gamla Testamonti vort þad, sam most um vert var g mesti heilögunvinnu vará, voru 17 sálmar, e. Þatthas hefu og voru þeir offir hinu mikla meibótumann, og spámanna Zoroaster eða öðru nafni Zarathustra, sam ypsi var nál. 700 árum f. Kr. Í síðabötu sálmum þessum er Áfrum Mazda falinn hinn eini samni gud og Zarathustra telur sig vera itoalinn og horinn, til þess að sinia mönnum til réttar braytni og léidafurðri til sigurs í góðum. Zarathustra kemur fram sam spámadur og seji mönnum, að þeir eigi um hvort að velja: Ad sinia sér annað - hvort til hins góða anda eða hins illa. Þetta voru þeir ný þriarbröð, ólík þeir sam öðru þótt þeir, þegar manni fríðu í marga gudi og tilbáðu þá með offrum, en elki með kreinu og réttlátu lífarni sinu og góðum vertinum. Þriarbröð þessis voru þeir miklu öðri og alvarlegri en þau, sam fyrri voru.

Þótt meðarlegf megi vírdast, þá er þessi þriarboti Persanna most öll gam all heilögunvinnu og þad var einmitt þann, sam Zarathustra vildi yfirvinna. Ávörsta er einu kenar lagasefu; þar er þelur þótt, er lesnar voru með offru gjóðinnar, en most er þar þó um lofsöng og þá, en samþni voru hinu með heidum gudum til lofs og dýrðar, aður er Zarathustra kinn til sögninnar. Þeir eru þeir í alt öðrum anda en boddlegur sá, er þessi mikli spámadur vildi flýja um hinu einu samni gud, Áfrum Mazda.

enda voru sléttir lofsöngvar eðli bærta í Avesta, fyr en offri
dauda Zarathustra, en það eignir, að þrátt fyrir trúboðum hans, eignir
enn allri ^{offri} þessu farna heidningdómi. Ad vísu voru lofsöngvar
þessir forðir í nýrri brenning og lagadir eðli Gatha-söngvornum
í nýjnum trúarbrögða. anda og stíl.

En einnig fyrir þó sátt, að þessu var blandað samnu og hvaldi
fylgdi áðru, góðru, heidnu lofsöngvornum og Gatha-söngvar
Zarathustra, hafa síðari sínu kynstodir, geta fróðst um tíma þess
og heidnu trúarbrögðna, sem nú stál lýst að nokkru.

Það sem mosta athygli vekur, en það, hverjig heidningarnir
líta í náttúruna. Þeir trúðu því, að í gjóvaltri náttúru sinni
vori alla hluti að finna, líf og vilja, annaðvert til góðs eða illa,
til lífs eða dauða. Alþ séu vér mennirnir þessum til viðhalds
lífnis, ávöxtur jarðarinnar, fœndur, vatni, lofti o.s.frv. enn
heilagin hlutir, heilagan verur, sem verndi oss fyrir þeim illa,
vernu dauðans, sem soti eðli lífi voru. ^{góða meina og góð} ~~hulli þessu~~
sá stýfðleiki og samvinnu til að vernda og viðhalda lífnis og heil
boða sem mannum geti get, sá að stýrtu þessar verur og þessir
þessir og þannu getur, því lífi ó að aflað og haldit vel til lífnis.

Einna af sálmum Avestu leyfir þannig:
"Skopari heimansins, heuru lífnisins, ó, hvo jörðin er hamingjusönn
Ahuva Mazda sovarar. Jörðin er hamingjusönn ¹⁴ ~~þess~~, þar, sem
hinn réttláti stofnar heimali sítt, með konum sínum og börnum
Arinn sínum og fœndi, þar, sem búseld og velmegun ríkir,

þar, sem Korn er sáð, grasi og aldirtrjáum og þar sem jörðin þurr
 og stundd er dögguð og vottleiddi þurrkæd, þvi hin óyrfta jörð er
 eins og hin smoka, unga kona, þvair ^{sem} að eignast mann og börn."

Það var því beinlínis trúarleg skylda hvers manns, að gjöra jörðina
 hamingjusama með því að yrkja hana og auka fjöðsami hennar.

Þegar því einhver yllti jörðina og bjó á henni til þess að ofla vel-
 mögnun í laundum, var það til þess vinnu að velþerð lífsins í heimun-
 um. Vald gúðanna jafnast gegn völdum hennar eilu anda.

Sto klum síðar stöndur: "Skapari heimsins, herra lífsins, hvernig
 getu hvarfbrögð Mazda konið mönnum að gagni?"

Alhura Mazda svarar: "Með því að manni með idni og ástundum
 sái korni, því hver sem það gjörir ^{gjörir} sitt til að stípu lögja lífi
 með staltum höndum hundræða manna, með hjarnu góðu afli
 þrisunda kornna, sem er ár angur hrisunda forna. Þegar
 Korninu er sáð, stelfast djöflarnir, þegar konið stífu fjöðstimplum,
 litra hjörtu þeirra, þegar það gruntuar, gráta þeir og þegar axid er fell-
 þroskæd, flýja þeir. A hværju því heimili sem konið vinnar
 fyrir lívdu leysi manna, búa djöflarnir, en þar sem gneðþess
 er niðil, verður það einu og gleandi járu í háls þeirra."

Þessi er einhenni Ávasta Kunnigdarinnar. Að það sem er í fjönnustu lífsins
 til gæðs, er útbreidda jafnræði í jörðinni. Það er ald hjáls í stridum móti him-
 niska óvin, laundum, sem er höfðingi hennar eilu anda.

Hin fagra og fridsama náttúra og góðir menn, vinna saman hvert öðru
 til hjáðpar og altri sátt með því að yrkja jörðina, þess vegna er yftrirgin

fríarleg stýlda. Þinn er þvi þá aitt, en þessi hlattíeld í þinn
göda en eltri þinn elta: þinn stýrjöld þessir sem þessi tvö
stórvelldi standa jafnan í, hvort í móti áðru.

Þin fjósama jörð, sem þadín og elur minni og dýr og á þann hátt
er í þjórnustu lífs^{alls} á jörðinni, er samverkandur þraz dasý sem
kvæmt kemingun Avesta, heilög. Þin þá þvi heiligsþjall, en van-
r skja yfningu jandannar og þannig draga in líd stýrta lífs in
og gjöra hann minni en elta geti veid, þi en þá miblu minni
heiligsþjall, en sargu jördina með þvi ad létu sýðaffanda lífs in
dandann, smerta in þinni. Þess vegna mátti aldrei janda neitt
lífi. Þá þer kyllingur um jördina, so þi Avesta, þegar létu er loft
í gróf. Líttin mátti þó elti þenna, þvi eldurinn var einn í þi
lagu: Hiti og líf var óadgreinan loft. Eldurinn var inngjaf mætt
sennarinn, lífsqudninn og þvi ódstur allra jandnestra lútu.

Líttin voru borin ut í þessuodi svo ad þau getu veid rannfjafum
um ad bráð. Þvi stýrni voru byggdir nokkur skonar grafurum,
Kingslotti og stórin um máls, líttastir vinkisgördum. Þannig voru
líttin flutt og loft í langa belki, sem byggdir voru inns og bogu-
þalla-leiknis: Karlmen voru lapdir í yftri og langstu belkinu,
Konur í miðbelkinu og börn í minnstu og löstu belkinu.

Á þessum hátt áttu rannfjafumir gjóðan adgang ad líttinu
til ad éta þau upp til agna. En lítt þess ad fyrir byggja all óþrin-
nigi of vöðva ida rogni, var sáð fyrir þvi, ad op vöri í miðju gandi-
nis, svo ad all þáð er óþrin in dnu geti valdið, si ad ist niðru

í afgrunnum jöndar eða í sjó úti. Jörðin, þjórn lífsins, mátti ekki
samvagað eða stömmast af neinu því, er komið hafði náloft líki.

Þá var vatnið, án of uppsprettur í samvinnu við Árazda, þjórnar lífs-
ins í jörðinni. Vatni og plöntum eum því þröfaldlega taldir heilaga verur.
Af völdum vatnins var aldrei um annað en líf að ræða. Hverjigötur
þú drukkumur átt sér stad? Ávosta segir svo um þetta: Skapani
heimsins, heim lífsins, gefur vatnið dregid nokkurn mann?

Árazda svarar: Ef þú er ekki vatnið sem dregur, þá er illvættur
landans sem fjótrar mannum og krúfur hann með sér; vatnið vagnar
honnur og til og frá, upp og niður og stotur honnur lotur í land
upp, þangað sem fjöglumir ná til að eða hann landans. Vatnið
í því alls engi söð í drukkumum, heldur fjótrar hies líla anda,
sem gjördu mannum of öfk að bjargu sér, áður en hann hafi að
geta dregid andann.

Það var bjargföst því Ávosta-frármanna, að jafnadarlopað
vorn máttarvöld lífsins stæðuans en landans. Því var það, að
vatni-orkan gat rekið hies illu öfl í flötki. Það var almannatening
hinnu eldri frári bragða, að þar sem vatni vori stöðla: flýðan
andans landans, djöflumir; lígt vatni var heilagt, sem vandi
híð mibela og góða stöpsmarverls og reki djöflans úti. Ávosta gefur
margar leiðbeiningar um það, hverjig híð heilaga, heims vatni,
mugi nota sem lígt vatni. Komu notum að ná til komusins, þá
andans landans heiliferi til setjað þar að og eyðiloggjofað;
draga úr því alla meringu og Horva í vög þjóvi að brandid, sans

Eitid er til in Norðinn, gefi mottinn minn nennir vöringur
 oða Krappa. Honi þar á motti vöðvi vatnisins til stjaldans
 of þai er hafa áhrif á Norðid, flýja illu andannir og má þvi mál
 réttu segja um vatnið að það sé lífsins votu. Þráð þvi aðinn
 að smertu hinni illu andu, reður vatnið þá í flötku og nýt það
 þá yfirráðinn sínum yfir Norðinn og hvaða hlut sem er y völdum
 þvi, að allt kemst í samþ lag affur, í fjörvasta lífsins, þetta
 er sin hreinsun, ^{með} same vatni, sem hini gornu þri ar brögð þala
 svo oft um. Ökrisindis er ein elstert annað en óvinnvættin
 aukar, og hluti af hinni ótönluga fjölda óvöðva dandans, sem
 setfast að hlutunum og sérstaklega áttu þvi sem komur mátt
 lítinn oða smertu við þain.

Að vestu segi nákvæmlega frá því hvernig þess sé að hreins-
 unuminn nðu vatni og losa hann undan áhrifum óvöðva
 dandans af þvi hafi nðu löttum á komum; þetta hlut mál
 þvi að stöðlesta vöðva vatni í mannum, með þá er elsti eins
 einvælt og margur byggur. Að þá dnis er flötinn inn og marg-
 brotis og í stuttu máli þessi.

Effir miltinn og margþræpilogan undir þeim ing þyri ar
 hreinsuninn má þvi að "hinn góða vatni" er stöðleik yfir
 hvírfil mannum. Vatnið reður óvöðva dandans in hvírfil-
 um, en hann fer elsti langra en í augabryggum. Vatnið er
 stöðleik í þort og þá fer óvöðva dandans í hvalta mannum; þá
 er vatnið stöðleik í hvalta dandans og fer andinn þá í munni og stjaldan-

Esia manusius, þadun i hoga eyrad, þá i vinstro eyrad, sidan i
 hogri og vinstri oxl og bidur allan krof þinni. Alstadar og óvalk
 flý þann undan vafis lífsins, sem vis suloga hefir stæll áhrif.
 Roks hefir þetta heilaga vafu flout þinnu icla v'vott alla laid vidur
 i vinstri il manusius, þar lidur andannu soo icla, ad hann fer
 ad vana og suda eius og myargur se konninn i iljina. Þá lyftir
 madvirinn holumu og vafis er stollit undir vinstri il, fer óvotturinn
 þá fram i stóru fana, sem þá strax er stollit vafis og er þá allur
 lofid. En þá engu líþara en mædur sjái andstýggiloga, marglifu
 flugu, versta skinnsti, mid hralilottar loppis og sperrta rofu, brotlas
 út af líþanna manusius og náfa þinnu til sin, til Halvitis.

Auvesta sýnis fram i, ad alt lid skopdu telur sinu þatt i þinn
 mikla alheimsstríði milli lífs og dauða.

Þegar sólar gudinú mætti, mid öllu sinu þangjodu fylgdarliði fer
 mi þinnir gæmum og vinnur þug i þóinnu lífsins, valkþófunu
 eydi loggingarinnu og dauðans, en þann vafu og blóm og jónstær
 i fylgd mid þinnu; þann umkringja hann i alla voga og vernda
 hann mid þinnu dárbittu vopnum sínum. É, þid miklar
 heistearar lífsins, vafis, blóm og jónstær! Hvi stýldu þú vúr
 maninnu stli velta gþkur lid, stáð i fór mid gþkur, stríða
 mid gþkur, móti þinnu icla?

Þegar Zarathustra foddist og á upplidis árum hans, glóddu
 hófis, ánnar, uppþretturinn, blómur og grósin, konn fram
 in stæuti jandur og sungu mid glóði þá: „Heill sé oss og öllum

Sköpunarverki heinsins, því Zarathustra, þinn armáður
 min, sem í að útræða þína brogð þíaz da ^{allan} um ~~alt~~ sjó alfar
~~þá~~ heinsins, er fód dæ.

Það er einhennilof, að það er ekki Sköpunarverki sjálfur, sem heild
 hefir þátt í heild heild lífsins, heldur Sköpunarverkið alt, sama
 sennist hefir í sveif með öllu því sem getur er og guddómlof
 í veröldinni, er það segir: Zarathustra, ákalladur allan þennan
 Sköpunarverki, segir þíaz da, og svo er á dólum in frá þinni
 heilögu þóð, þinni heilögu vatni, þinni heilögu tré, þinni geymin.
 um, þinnu innu sjálfum og þinni fat markalausa á víddi
 þinni in geymslu, sem Latu undir þennan lofsöng, segjandi:
 „Þjórvöll Sköpunarverki, þinn andlofu og líbenslofu, sé vognvinn!“

Þannig lítur því í náttúruna, því lofnum og vognvinnu guð
 vinnu og vilja hans í öllu, sem hann hefir gjört og sem lifur hans
 vilja: Því lífsins yfir dand annu.

Þinnarjafning Avestu. manna er einföld og blátt afgrun: „Því afneita
 og þafra líf þinnu. Því undur kommi að ég sé dýrkaði þíaz da, þíaz vinnu
 Zarathustra og óvinnu þinnu illa, undir þínum lofnum þíaz da.“ En
 svo segir síðari: „Heild heild sin [heild heild lífsins] sem vognvinn, þíaz da
 jafndarinnar og þíaz da og Alþing. Þíaz da hefir þétt, á sátt öllum
 rétt heildum manna, þar í miðal Zarathustra og þinni heilögu,
 það skal vera heild heild min og lofnið lífs minns.“

M. o. o. Guð og alt hans Sköpunarverki, sem hann hefir útræð
 sér af þinni góða í sjálfum sér og náttúrunni til lífs fram-

þróunnun og framfaru móti valdi dauðans, - þetta skal vera
hlutdeild mín, að þessu skal líf mitt stefna í heiminum og ^{ad} ~~of~~
þessu þessum fátækni vil of stefna.

Þriar brogð þessi kenna því, að í allum hlutum sé að finna
eitt það gott og guðdómlegt, sem er líf og veitir líf í heiminum.
Það er því auþjóst, að þú mulla elti með minnum flötu frá
lífinu, t.d. einsetu- eða Mannkennu- lífandi, og því síðar lífi
í fátækli eða ógjóglu. Að myndleggja líf sitt með heilsu-
spillandi lífsaði, sulti og meinleiki var argasta guðleysi.

Sérhver maður og allt hvers átti einmitt að ofla yfir háð lífsins
með ávaxtasönnun og síjelt endurnýjningu lífi í þágu hins góða;
því segi Alvara hvarða: Það skal þessu minni er, að sá maður, sem
er giftur, er meira vandan en hinn ógifti, sá, sem í heimili, stendur
herra en hinn sem eltrek heimili á, sá sem í son, er odri en
sá sem augu son á og sá sem er velmögandi meiri en hinn
fátæki."

Það var líf og glæði yfir þriar brogðum Þessanna góðs, heitbrigð
og starfsemi þeir. Hinn hefði getað leita til lættis og gjá lífis,
ef þeir hefðu átt lífið í hild ytra, lífsauðuga líf, en það gjördu
þeir ekki. Rógnál lífsins var elti að einu að finna í hinni
lífsauðugu lífi. Á minnum háfa lífsu andlega lífsbræk til
á þræða sig eftir. Þeir lífa elti án mætur og dröpligars, en þeir
halda eltri lengi velli án manngælu, unguádarlyndis
og réttviri, því þessa alls þarf með, of lífi á að vera varauðugt

og hafa nokkru fjáringu. Sá, sem stíkur þetta, létur rétt
 loti, samleiða og kortleika vera ódal ákvæðið í lögum
 lífs síns, og eftir stöðum Auva-manna, átti hver sá, en
 lifði eftir stíðum lögum, að lifa; þinn, sem stóli skreytti
 þessu, hlaut að sjálfsofna að líða undir loti. Þetta var
 er og verður lög og lífsstílyrði hvers manns og í samræmi
 við lögumál sjálfvætt náttúrunnar og getur enginn máður
 lifað ef hann stóli hlýðin þess lögum.

Sidfródi Auva-mannu lagði mestu og helstu áhersluna
 í iðkun samleiðans og atlingja hans, trúfesting og orðheldni.

Herodotus vissi jafnvel að þetta var þessu stað lífs stöðum. Hann
 segir, að Þessi hafi alid upp sonu sína frá 5. til 20. aldurs-árs
 þeirra við þetta þrenu: Þeir, að stjórta af boðu og að ástundu
 samleiðast, og þeir álitu, segir hann, að ljúgu sé sú virði-
 loquist allra lasta, en næst honni sé að stulda, sérstaklega
 svo þess, en þeir álitu að sá sem stuldar, hafi hlöfin að
 ljúga, annað hvort þegar hann stofuadi til stuldarinnar eða
 einhverjum hana og í samtali við hana, meðan hún var yfir
 höfði hans.

Þannar óllu áður en sálarþudinn, þetta, hófingji samleiðans
 Hann getur þess, að sérhver sáttmáli sé haldinn, sér hvort fast-
 mæli haldin. Það þinni óvarandi nokkru málum þóttu sinni
 í þinningsinnunni en sálarþudinn í mynd ársidantoglaði-
 ans og hann skrefst þess af mörnum að þeir vilji aldrei

af hinu gæðli loydu brant ársidaugleikans, friðfastinnas
 og samstíðans. Það var beinlínis áskráður, að sérhver sá
 sáttmáli og loford sem mennirnir gjörðu sín i millum vðri
 gjörðu og álvodinu frammi fyrir augli þitt, Sólarquísans
 og vðri því heilagu og órjúfaulegum og sérstaklega þá og um fram
 allt af hann vði til innkómala þeirra er um sömdu. En þó voru
 sáttmálar þeir ein þá heilagi, sem gjörðu voru milli einstakro
 manna sem voru síns ír hvorum landi, systur oðá hér vði; sátt-
 máli milli þessgjá manna í sama heimsli var þeim vðri og
 sáttmáli milli föðurs og systur þeirra allra og um má
 halda herra og herra í þessu efni, því órjúfaulegastur og háheilag-
 astur af öllum var þó sáttmáli sá er gjörður var milli þessgjá
 ida þeirri ríðja, þjóða oðá landa. En þetta fagar vifrisvörður um
 síðferdislojan stíðning þeirra ávæstun-manna.

„ Hinu óguðlegi, sem ríðtur sáttmála, ríðtur samningum oðá
 bróður gefin loford, dræpur land sitt og þjóð,“ segir þar á;
 Rýggir og dandinn younga ávalt samstíða. Eg þér, Zarathustra,
 bjóð ég: Rjúfðu aldrei gjörðum sáttmála, hvort sem þú hefir
 gjört hann við vöndum manni eða góðum, rauglátum vðá vðthlötum,
 því sáttmálin á að gilda og stóð gilda við hvorum sem hann
 hefir veind gjörður. Samlind manna er ein með „því byggð,
 að þeir megi freysta hver öðrum og að ord þeirra og loford sá
 órjúfauleg, söm og heilag.
 Enis og áður er aðvilið var ársidaugleiki og samstíði

áfró viltjaukoy mandrym, til þess að lifinum vort lifað og til þess
 að það vort varanlegt. Þetta var loagnál lifsins. Salar
 gundinn fylgdi þessum loánum og því lifir hann um eilíft
 himn ríplandi og óhaggandi gangur sólarinnar dag hverjum
 hvert ár og aldri er einmitt hið ódauðlega líf þess, þó
 er það, að sérhver sá myndar, sem hagar lífi sínu eftir á
 um loánum um réttloft, samulíka og trúfesti, sá, sem óstítt
 að reida sig á, hann er í samnumi við hino eilífu náttúru
 lífsins og gefur aldri vidd á vegi dauðans við hann að brá
 Hann um lífa, hann skal lífa!

Þar í máti er, eftir Kunningu Ávasta, teinlinis haimstrátt og
 svíkjia eða ljúga, því sá, sem grundvallar líf sitt á svíta um og lípi,
 gefur aldri ^{þegar} til lengdar tekur, haldid sér uppi á því; hann hlýtur
 fyrir eða síðar að verða dauð ^{til} ^{for}þíningar og dauða. Svíta um
 einhvern dauðans, því á loánum er altri mest að leggja vana
 loft líf. Þagurist er hið að samulíksvernum er loánum lífsins,
 og hinn sami andlogi vegur til þess að ná því og haldra því.
 Verndan líf þitt, seji þessi friar boð, boði í líksandlogum og andlogum
 stílingi. Vatnid og gróðurinn, jörðin og fjánðurinn hjálpar oss til
 að uppfylla þetta boðord; þau eru því í þjónustu hins góða, heilög
 og guddanlog, en engu síðar er það réttloft, og mildin og trúst
 inn, sem þess er kámarþess. Hið eila, hófningi dauða
 flýr, þegar Hornid vex, vatninn er stítt og þú afurana og
 þegar samulíksvernum og réðurinn frá. Hið er þó ódauð

þessum bláttinu er hinn sanní guddómlo^{lifs}ga Kráffur verðandi.
 Þess vegna gat hinn ráðvandi tréttáður gjört þá trúarjafninga,
 að hann hallaðist í sveif með vatninu, gróðri jandarinna og
 stöpsunarverkí alls hins góða í heimsinum. Hann lifðar
 guð lífs nis í hinnum líkamlo^{lifs}ga og andlo^{lifs}ga heimi. Alnura
 mazdas vilji er sigur lífsnis og fralsnis heimsnis frá hinu illa,
 en djöfullinn er elbret amad en dandinn í þessum heimi.

Vegna þessara trúar heims gortlu persu, sá þeir ver alder-
 söguma og viltvandi heimar í ástara og stöfjeldara ljósi en o. t. v.
 ádris og stíldu þýðingunna.

Stríðid milli hins góða og illa, milli lífs og dauða er lívortí
 indalaust né án áformaða fyrirttana. Það býrjafi þogar
 þogar djöfullinn, Alvirman, saungadi. hið góða stöpsunarverk
 mazdas inni dli dandans, og tilgangur stríðsins er gjört manna
 og stöpsunarverkid allt, hafa og styrku til þess að standa som
 fastast samau í hinu miklu heimstyrjött, svo lífid geti
 innid fellt kominn sigur yfir dandannu og nýtt salu líf
 geti býrjaf. Ódandteppinn, sam glatadur var, í að náð
 áttur og varu inn alla eilífð. Dandinn í að afmáðst og
 sigrast, vadd hans yfir hinnum dandni í að taka endu, svo
 að þeir fái risid upps áttur af grefnum sínum, fjálsin og í blóddin
 oforgangilögum líkanna og lífad eilífðu lífi.

Sögn líkanna, frá uppþessi til enda, þýgundur þeir sér þýsiligt
 heims-tímabil, da heimsdag, sam nodi frá hinnum fyrsta

meðgætt lífsins til hins nýja ^{og framhalds} meggans er að síðustu stýrðu
 kenna upp í upphaf ^{hins} síðs lífs.

Þótt 25 aldir eru lidnar síðan þeirning þessi hófst.
 Þótti þeirningu og lórdórnunni upphaf lífsins og
 stjórnan þess hafa komið fram bótí fyr og síðar og
 öð (eða flokk) báða þann hild sama gótt misnumandi
 áberga sé á það lóyd: Stöðuga iðkun samleiðans,
 réttleikisins og andmíktarinnar. Þrjár bróður höfnuð
 heimans hafa allir veind þessum dygðum gótt á,
 að undanfarlum þeim, sem af ásettu háðni og
 orði kenstu og undirferli notuðs lýðhylli
 hins undirboda og fá vísa lýðs til þess að komu
 áformnum sínum í framkvæmd, svo sem matoniel
 og haus lívar, en þar voru elki þessar dygðir að
 verki, heldur hin illu öfl, eiginjónis, valda fjöllum,
 metordagindis og hígomazimins, alveg ein og me
 og öfud á sér stað meðal stjórnmálamanna, en
 þá er þeir eru að brjóta st til valda og metorda í
 heimánum.

Þú í tímann virdist öll þú í hverfanda hveli,
 en ára- og alda-eyngla mannteynisins sýna
 þó ávallt þetta föent, að þil er bótí gott og
 illt, sem óaflátanlega er í orði þóðni hött

vid annad g í sífeldu stríði um gífurðin gífir sálum
 manna. En þó allt undir því komid fyrir þér, í
 hvoora sveifna þér leggjast, hvora þessara gíflaði
 veita líd í alheimsbættum um verndati þau, en
 lífid hefir að ljóða, en einbunni þó líd eilífa líf.
 En í hverju er svo valid fölgid?

Valid er um þetta kvæti: Að láta stjórnað g
 því einu, sem Salómon seyr að sé hégómi g vindur,
 sem sé, úngvadri mikilmeutum, hroka, stórloti
 g fávígðu um sína eigin vitsunni: í öllu g í öllum
 málefnum, eda ad láta stjórnað g hinum sígildu
 verndatun þessa lífs g annars: Sannleikur
þéttlotum g andmáttum. Þá þau samskygð
 fjóðlaus g gífurð alls lífs hér í jörðu, en
 mannlýnim þorjíd, sigur hins góða muninn g
 að þó ber öllum mönnum að vinna, þó líf þeir
 er eðli stundlegt, heldur eilíft.

Að vísu benda trúarbrögð þau, en hér hefir verid
 lýst, í þessi samvindi, en nál. 700 árum
 effir að þau hófust, kom hin mikli mannahele-
 fróðari til sögunnar, sem með lífi sam g konu-
 ingum stadfesti þessa mikilvogu samvindi, 500,
 að hann eðli einnig undirstyklað hvent odd í
 hinum leguðu Kenningu fyrri alda, heldur

of bethi þessu við, er hann sagði:
 "Hid sama sem þér viljið að minnivurri gjör-
 gður, þáð skuldu þér of þeim gjöra!"

Hverniþ hefði verið, vori nið ría framvegis
 mundi verða umhoffs í heiminum, of mænu
 fylgdu þessari Hamingy þann: Ad itka
 of ástunda í allu þessar gullvegu dygðir:
 Samleikann, réttlofid of Andmýktina?

— Með þóð að einu að hvarfla heganum til
 þessa of þess hve langt vör erum ofvegu-
 leiddur í öllu þessu of öðru þóð sem goðk
 er of gofugt, hljóttum vör í dyppötu andmýkt
 að beygja höfund vör of segja, (ins og Sócrates):
 "O, Sancte Deus, ora pro nobis!"
 v. Heilagi gud, mistænna þú oss!
 (bit þú fyrir oss!)